

isti meri, kakor so velikanske sile nakopičile gorovje. Kakor hitro se odpre na onem mestu votlina, rov, nastopi izenačenje dinamičnega ravnotežja, napetost postane prosta in odpahne z velikim pokom in silo površino skale.

A ne voda, ne trdost, ne pokanje skale ni moglo zadržati človeka, da si ne bi izvojeval poti skozi vekovečno goro. Vztrajnosti je sledil uspeh, in slednjič je napočil 20. dan maja meseca 1904, ko sta vrtalo in dinamit predrla zadnjo, malo metrov debelo steno. Ko so slavnostno otvorili rov 31. dne i. m. se je pokazalo, kako so res izvrstno

merili. Predor je samo za 57 cm krajši od proračunane dolgosti, osi od severa in juga se ne strinjata samo za 5 cm, višine pa samo za 3 cm. To je najboljši uspeh med vsemi takimi gradbami, kar se jih je dosedaj dovršilo!

S tem pa, da je predor predrt, je konec vsem neprijetnim razočaranjem pri delu. Ostaja le še, rekli bi, shematično delo — dogotovljenje zidovja. Mogočni predor, tako imenitnega pomena za naše kraje, je gotovo dejstvo. Da bode pa nova železnica res tudi v prid našim krajem v gmotnem in narodnem oziru, v to pomози Bog!

Zur slavischen Lehnwörterkunde von Prof. dr. Karl Štrekelj. Denkschriften der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien. Phil. histor. Cl. Bd. L. 1904. 40. 89. — Prvi avstrijski znanostni zbornik, v katerem od Miklošiča sem še noben Slovenec ni našel prostora, je po dolgem času zopet enkrat prinesel učene raziskave Slovenca dr. K. Štreklja, s čimur je slavna akademija izkazala zasluženost slovenskemu učenjaku. Že samo ime tega zbornika nam je porok, da je delo za svojo vrsto pomenljivo. Pisatelj je v tem delu preiskoval tuji izvir raznih slovanskih besed, zlasti pa slovenskih in hrvaških. Učenjaki so že marsikaj zasledili, koliko besednega posojila imajo Slovenci od svojih sosedov in koliko oni od njih, zlasti za vzhodne mejaše si je pridobil Miklošič preobilo zaslug; menj je bilo dosedaj preiskane o zahodni soseščini, kar pa je v veliki meri izpolnil Štrekelj s tem delom. Predmet njegovih raziskavanj so slovanske besede, ki so izposojene zlasti iz nemščine, italijanščine ozir. furlanščine, madjarščine in drugih. Najprej je s tem delom mnogoterno spopolnil dosedanje slovanske etimološke zbornike, postavim Miklošičev „Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen“, popravil in dopolnil

Matzenauerjevo češko delo „Cizi slova ve slovanských řečech“, Pleteršnikov pomenljivi „Slovensko-nemški slovar“, nadalje slovar južnoslovanske akademije in več drugih slovanskih. Navzlic temu obsega večji del lastna, nova etimološka izpeljavanja. Veliko besedam, katere so doslej imeli za domače tvorbe ali katerih etima so bila premalo ali tudi čisto neznana, je zasledil Štrekelj njih pravo domovino. Pisatelj si je izvolil te vrste preiskavanja s posebno vnemo ter je v daljših in krajših zbirkah pojasnil že celo vrsto besed. In s temi zbirkami si je utrl pot do tako bogate in obširne, kakršno je podal sedaj. S svojim mnogojezičnim znanjem in poznanjem literature družil Štrekelj veliko najdljivost, ki zasledi ž njo sorodnost besed sosednih ljudstev. Odtod toliko uspehov pri odkrivanju izposojenih besed. Ali imamo potemtakem Slovenci in drugi Slovani svoj jezik tako prepojen z izposojenkami? Izposojenke se morajo ločiti v dve dōbi. V prvi, starejši dobi si narod, ko bolj sam zase živi, le kaj malega izposodi; v poznejšem času pa si izposodi toliko več, kolikor več znanja ima s sosedi. Vedeti je tudi treba, da izposojenke niso po vseh krajih enako razširjene, kakor so domače besede, marveč jih je ob meji veliko,

v sredi menj. Zatorej število izposojenk ne multiplicira kulturnega viška ali padca kakšnega naroda. Predmet temu delu so večjidel izposojenke novejšega in najnovejšega časa, kakršnih ima vsak narod več ali menj, in kakršnih se narodu ni treba sramovati, dasi niso vse od kraja za navadno književno pisavo. Pomenljivo je določevanje izposojenk ne le v zgolj jezičnem pogledu, ko se pokažejo tako zanimive jezične prikazni, ampak tudi v kulturno-historičnem oziru, ko se spozna medsebojni kulturni vpliv sosednih narodov.

Dosedanji uspehi naj izpodbujejo dr. Štreklja, naj še z naprej tako marljivo preiskuje medsebojno besedno posojanje, da bo mogoče Slovincem sestaviti kdaj etimološki slovar. Kakor je bil namreč Pleteršnik poklican, da je nakopičil tak dični slovar, tako je Štrekelj poklican, da nam ga etimološko dožene.

A. B.

Zapuščinski akt Prešernov. Objavil Avgust Žigon. (Izvestje c. kr. drž. gimnazije ces. Franca Jožefa v Kranju za l. 1903/1904.) Str. 53. — G. Žigon, c. kr. profesor v Kranju, nam je zelo ustregel, ker je objavil ves zapuščinski akt Prešernov z vsemi zapisniki in računi. To so seveda le suboparni uradni dokumenti, a imajo vendar kolikortoliko važnosti, ker se dá iz njih na marsikaj sklepati. Literarnim zgodovinarjem bo ta spis vedno važen, ker nam daje trdnih, neizpodbitnih podatkov.

Čudno je, da v zapisniku zapuščenih knjig manjka „Novic“, „Illyr. Blatta“, da je v njem le en zvezek „Zhebelize“ itd. Pač pa so v njem francoske in angleške knjige. Najbrže se dá to razlagati tako, da je Prešeren izposojal slovenske knjige, ki mu jih niso vračali, ali jih je razdajal. Saj reda ni imel Prešeren nobenega. Gospod pisatelj pravi, da to dejstvo „podpira Finžgarjevo misel, da je nekdo izločil iz Prešernovih zapuščenih stvari, kar se mu ni zdelo, da pride iz Prešernove sobe med ljudi“ (str. 7.). A to ni verjetno, ker ta bi bil gotovo „Novice“ in marsikatero drugo slovensko knjigo, ki je pogrešamo v zapisniku, vendar pustil. Najbolj zanimive so za literata razne italijanske, francoske, zlasti pa angleške knjige, ki so jih našli v zapuščini Prešernovi. Sicer je pa vsa njegova iz 107 knjig obstoječa knjižnica bila uradno cenjena le na 38 gld. 14 kr. tedanjega denarja!

S „Poezijami“ ni šlo tako gladko, kakor bi si človek mislil. V dveh letih — od izida do Prešernove smrti — je bilo le 183 izvodov razprodanih. Od 600 vezanih izvodov je do 15. marca 1849 našlo 216 izvodov odjemalce, od 600 nevezanih pa nobeden ne! Naslednja

zgodovina „Poezij“ tudi ni bila posebno srečna in tudi ni šlo vse v pravem redu, kakor dokazujejo dejstva.

Bodi dovolj, da se danes le površno ozremo na to zanimivo publikacijo! Gotovo bo zbudila komentarjev, ki bodo osvetljevali literarno zgodovino Prešernove dôle. G. Žigon pa zasluži vse priznanje za to eksaktno in točno objavo!

Dr. E. L.

Mučenci. Starokrščanska povest. Hrvatsko spisal Milutin Mayer. S pisateljevim dovoljenjem poslovenil Emonski. V Ljubljani. 1903. Založil Tomo Zupan. Natisnil Dragotin Hribar. Str. 167. — Ta povest iz starokrščanske zgodovine ima za Južne Slovane tudi lokalni pomen, ker se končuje v Sremu z mučeništvom, katero je tako mojstrsko naslikal čopič Medovičev. Štirje mučeniki, ki so delali tu v kamenitniku kot kamenoseki in pretrpeli smrt, ker niso hoteli darovati bogu Eskulapu, nam kažejo moč krščanske ideje, ki v smrti in v trpljenju zmaga. V tej povesti pisatelj dobro označuje razloček med krščansko in staro pogansko omiko. Seveda, tako globoko ne sega, kakor Sienkiewicz v svojem znanem romanu, a za nas ima ta povest tem večjo vrednost, ker se nanaša kolikortoliko na naše kraje. To povest jako priporočamo ljudskim in šolskim knjižnicam.

Sv. Ahacij s tovariši mučenci, Kranjske dežele pomočnik. V prid družbi sv. Cirila in Metoda spisal Ivan Vrhovnik. V Ljubljani, 1903. Založila „Družba sv. Cirila in Metoda“. Natisnil D. Hribar. Str. 35. — Gospod pisatelj je nabral zgodovinske podatke, ki jih imamo o svetem Ahaciju, svetniku, katerega spomin je tako ozko spojen z zgodovino kranjske dežele. Dobro je, da se tako poživlja spomin prejšnjih časov, častnih za naš narod. Jezik v tej knjižici, kakor tudi v prej omenjeni, je jako skrbno opiljen. Zdi se nam pa nekoliko preveč, ako se v jeziku, četudi z najboljšim namenom, umetniči. Tak zgled vidimo n. pr. v Gregorčičevi, sicer vse hvale vredni pesmi, prevodu stare sekvencije na čast sv. Ahaciju in tovarišem:

Vslišani se veselijo:
Saj On, kateri nje častijo,
Reši škod in škodnikov.
Po priprošnji Ti njihovi
Jezus, kralj, i nas pozovi
V družbo Tebi vgodnikov.

Taka dikcija se preveč razločuje od narodne govornice. A to le mimogrede. Posebno zanimivi so podatki o češčenju sv. Ahacija po raznih slovenskih krajih. Obe knjižici jako toplo priporočamo.

D. S.